

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АУДІЮВАННЯ
АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ З НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА
РЕГІОНАЛЬНИМИ ТИПАМИ ВИМОВИ**

Статтю присвячено опису експерименту, проведеного з метою перевірки запропонованої методики навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови. Наводяться отримані дані й аналізуються результати експериментального дослідження.

Ключові слова: передекспериментальний зріз, експериментальне навчання, післяекспериментальний зріз.

Складність сприйняття і розуміння англійського мовлення на слух обумовлена низкою факторів. Одним із таких є розмаїття форм існування та варіативність сучасної англійської мови як поліетнічної, національно негомогенної мови. Відтак постає необхідність урахування цього розмаїття в процесі навчання аудіювання англійського мовлення.

Проблема формування іншомовної компетенції в аудіюванні у студентів мовних вищих навчальних закладів (ВНЗ) була і залишається об'єктом дослідження багатьох методистів: виокремлено особливості навчання аудіювання на III курсі (Д.М.Шпринберг), обґрунтовано теоретичні засади навчання аудіювання як компонента професійної

діяльності перекладача (І.І.Халєєва), запропоновано методику навчання аудіювання різних видів публіцистичних текстів (І.М.Алексєєва, Н.Ю.Кіріліна, А.М.Леус), текстів наукового стилю (О.Ю.Бочкарьова, К.М.Бржозовська, Н.С.Остражкова), драматичних творів (О.О.Сіваченко) тощо. Однак аналіз наявної методичної літератури дозволив зробити висновок, що проблема навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови не знайшла належного висвітлення.

Для вирішення порушеної проблеми ми, визначивши лінгвістичні та методичні передумови відповідного навчання, конкретизувавши його цілі та зміст, уточнивши критерії відбору навчального матеріалу, розробивши систему та комплекси вправ й побудувавши два варіанти моделі навчання, запропонували методику навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, ефективність якої була перевірена в ході методичного експерименту.

В межах цієї статті ставимо за **мету** описати методичний експеримент, проведений з метою перевірки ефективності запропонованої методики.

Передусім зазначимо, що експериментальна перевірка здійснювалася відповідно до науково обґрунтованих вимог і положень теорії методичного експерименту [2; 6].

Під час організації експерименту значну увагу було приділено розробці та формулюванню гіпотези. Спираючись на теоретичні передумови навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, беручи до уваги визначені цілі та зміст такого навчання, ґрунтуючись на уточнених критеріях відбору навчального матеріалу та на доцільності використання розробленої системи вправ, ми висунули таку гіпотезу експерименту: при навчанні майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з

національними та регіональними типами вимови досягти високого рівня сформованості відповідних знань, навичок і вмінь можна за умов 1) поетапної організації навчання, 2) застосування розробленої системи вправ з використанням спеціально відібраного навчального матеріалу, 3) визначення більш ефективної послідовності введення національних варіантів вимови англійської мови, а саме: американський ~ британський ~ австралійський, в основу якого покладено кількісний показник носіїв відповідних варіантів, та британський ~ американський ~ австралійський, в основу якого покладено історію становлення та розвитку трьох варіантів вимови. Відтак, досягнення мети експерименту, що полягала в перевірці істинності висунутої гіпотези в природних умовах, передбачало виконання таких завдань: 1) перевірити ефективність розробленої методики та 2) визначити оптимальну послідовність введення національних варіантів вимови англійської мови шляхом порівняння двох варіантів моделі відповідного навчання.

Учасниками експерименту, що тривав протягом лютого–червня 2007 / 2008 навчального року, стали 50 студентів чотирьох груп III курсу філологічного факультету спеціальності «Англійська мова та література (із вивченням німецької мови)» Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка: експериментальна група 1 (ЕГ-1) – 25 студентів (12 студентів 31А та 13 студентів 31Б), експериментальна група 2 (ЕГ-2) – 25 студентів (13 студентів 32А та 12 студентів 32Б). Зауважимо, що при відборі останніх ми скористалися методом компетентних суддів [2, с. 62] – провели бесіди з викладачами I-III курсів з метою визначення експериментальних груп, відносно рівних за ступенем навченості (рівнем знань, навичок і вмінь з англійської мови) та здатністю до навчання (індивідуально-психологічними характеристиками студентів).

Експериментальне навчання у відібраних групах здійснювалося викладачем-експериментатором, у ролі якого виступав автор цієї статті.

За класифікацією П.Б.Гурвича, проведене експериментальне навчання було базовим, вертикально-горизонтальним, природним, відкритим методичним експериментом, вертикальний характер якого дав змогу зробити висновок про ефективність розробленої методики, а горизонтальний – визначити більш ефективний варіант моделі навчання, що різнилися послідовністю введення національних варіантів вимови англійської мови.

Неварійованими умовами експерименту були: 1) кількість експериментальних груп та їхній склад, 2) тривалість навчання, 3) середня кількість годин, відведених на навчання аудіювання англійського мовлення з певним вимовним типом, 4) обсяг і характер навчального матеріалу, 5) викладач-експериментатор, 6) асистенти, 7) послідовність введення вимовних типів у межах британського та американського національних варіантів.

Варійованою умовою експерименту була послідовність введення національних варіантів вимови англійської мови: американський ~ британський ~ австралійський та британський ~ американський ~ австралійський.

Проведення запланованого експерименту включало три основні компоненти: передекспериментальний зріз, експериментальне навчання та післяекспериментальний зріз.

Передекспериментальний зріз тривалістю 2 години аудиторного часу проводився в обох експериментальних групах з метою визначення вихідного рівня сформованості у студентів компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови; всі тестовані знаходилися в однакових умовах.

Зважаючи на специфіку порушеної проблеми, формою оціночного контролю ми обрали письмові тестові завдання. З огляду на те, що передекспериментальний зріз проводився в II семестрі, відбираючи

відповідні матеріали й укладаючи завдання, ми брали до уваги вимоги чинної програми до рівня сформованості у студентів III курсу компетенції в аудіюванні [4, с. 81-82], а також навчальний матеріал, засвоєний студентами в I семестрі. В свою чергу, до об'єктів відповідного контролю ми віднесли знання основних лінгвістичних особливостей визначених чинною програмою національних і регіональних типів вимови англійської мови та вміння аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, а саме: вміння 1) вилучати з повідомлення інформацію, що цікавить, 2) розуміти основний зміст повідомлення, 3) розуміти деталі в змісті повідомлення, 4) критично переосмислювати інформацію, сприйняту на слух, 5) визначати точки зору учасників діалогічного спілкування.

Оцінювання рівня сформованості відповідної компетенції здійснювалося за чотирма критеріями, під якими ми, слідом за В.П.Беспальком, розуміємо об'єктивну кількісну міру об'єкта вимірювання [1, с. 53]. Для оцінювання рівня засвоєння студентами знань основних лінгвістичних особливостей національних і регіональних типів вимови англійської мови ми виокремили критерій *соціолінгвістичної обізнаності*, сформованості умінь вилучення з повідомлення інформації, що цікавить, – *точності розуміння*, розуміння основного змісту та деталей у змісті повідомлення – *повноти розуміння*, критичного переосмислення сприйнятої на слух інформації та визначення точки зору учасників діалогічного спілкування – *глибини розуміння*.

Максимальну кількість балів – 35 балів – було розподілено між вищезазначеними критеріями в такий спосіб: соціолінгвістична обізнаність – 5 балів, точність розуміння – 7 балів, повнота розуміння – 10 балів, глибина розуміння – 13 балів. Розподіляючи бали, ми передусім зважали на значущість кожного конкретного критерію для досягнення цілей навчання. Кінцевою метою є розвиток умінь аудіювання англійського

мовлення з національними та регіональними типами вимови, відтак, перевагу було надано критеріям оцінювання саме вмінь. У свою чергу, при розподілі балів між останніми ми керувалися ступенем складності дії, що лежить в основі відповідних умінь. Так, розуміння змістової інформації шляхом скорочення потребує більше розумових витрат, ніж вилучення необхідної інформації. В свою чергу, інтерпретація сприйнятої на слух інформації вимагає її переосмислення, що є складнішим у порівнянні із розумінням.

Провівши передекспериментальний зріз, ми, за формулою $K = \frac{Q}{n}$, де K – коефіцієнт навченості, Q – кількість балів, отриманих за правильно виконані завдання, n – максимальна кількість балів за тест [1], визначили коефіцієнт рівня сформованості у кожного студента досліджуваної компетенції за чотирма вищезазначеними критеріями. При цьому за нижчий задовільний рівень, слідом за В.П.Беспальком, ми взяли такий, де коефіцієнт навченості становить 0,7. Отримані дані дали змогу визначити середній коефіцієнт навченості в кожній експериментальній групі: ЕГ-1 – 0,53, ЕГ-2 – 0,54 (див. табл. 1), що засвідчило недостатній рівень сформованості у студентів компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови і стало підставою для проведення експериментального навчання.

Навчання в експериментальних групах проводилося за двома різними варіантами методики. В ЕГ-1 було повністю реалізовано варіант I моделі навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, в межах якого введення трьох національних варіантів вимови англійської мови здійснювалося в такій послідовності: американський варіант ~ британський варіант ~ австралійський варіант. В ЕГ-2, відповідно, було реалізовано варіант II моделі, який передбачав введення національних варіантів із дотриманням

Таблиця 1

Середні показники передекспериментального зрізу рівня сформованості у студентів компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, в балах

Група	Об'єкти контролю				Загальний показник	
	Знання		Уміння			
	Критерії оцінювання				Середній бал	Середній коефіцієнт навченості
	Соціолінгвістична обізнаність	Точність розуміння	Повнота розуміння	Глибина розуміння		
ЕГ-1	1,2	5	5,4	7	18,6	0,53
ЕГ-2	1,3	4,9	5,4	7,3	18,9	0,54
	Максимальний бал					
	5	7	10	13	35	1

такої послідовності: британський ~ американський ~ австралійський. При цьому послідовність введення вимовних типів у межах американського та британського варіантів вимови англійської мови в обох варіантах була однаковою: британський варіант – північноанглійський ~ уельський ~ шотландський ~ північноірландський, американський варіант – загальноамериканська вимовна норма ~ східноамериканський ~ південноамериканський.

Навчання в ЕГ-1 та ЕГ-2 загальною тривалістю 16 тижнів становило 208 годин (96 год. аудиторної роботи, 112 год. самостійної роботи). Відсоток часу, відведеного на таке навчання в межах практичного заняття з англійської мови та самостійної роботи студента, становив, відповідно, 1/5 (10-15 хвилин) та 1/3 (25-30 хвилин). На навчання аудіювання англійського мовлення з певним вимовним типом в обох експериментальних групах було відведено в середньому 26 годин (12 год. аудиторної роботи, 14 год.

самостійної роботи). У відповідності із розробленими варіантами моделі, навчання аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови здійснювалося в три етапи – вступний, підготовчий та основний [3].

Для визначення підсумкового рівня сформованості у досліджуваних компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови ми провели післяекспериментальний зріз, завдання та спосіб проведення якого були тотожними відповідним передекспериментального зрізу. За результатами тестування, використавши вищезгадану формулу $K = \frac{Q}{n}$, ми визначили коефіцієнт рівня сформованості у кожного студента досліджуваної компетенції в післяекспериментальному зрізі за чотирма критеріями. На основі отриманих даних було визначено середній коефіцієнт навченості в обох експериментальних групах: ЕГ-1 – 0,87, ЕГ-2 – 0,77 (див. табл. 2).

Таблиця 2

Середні показники післяекспериментального зрізу рівня сформованості у студентів компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови, в балах

Група	Об'єкти контролю				Загальний показник	
	Знання		Уміння			
	Критерії оцінювання				Середній бал	Середній коефіцієнт навченості
	Соціолінг-вістична обізнаність	Точність розуміння	Повнота розуміння	Глибина розуміння		
ЕГ-1	4,8	6,2	8,6	10,9	30,5	0,87
ЕГ-2	4,5	5,5	7,5	9,5	27	0,77
	Максимальний бал					
	5	7	10	13	35	1

З метою підтвердження загальної дієвості запропонованої методики та визначення більш ефективного варіанту моделі відповідного навчання ми порівняли середні показники перед- та післяекспериментального зрізів в обох групах (див. табл. 3) і дійшли таких висновків:

Таблиця 3

Порівняльна таблиця середніх показників перед- і післяекспериментального зрізів рівня сформованості у студентів компетенції в аудіюванні англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови

Критерії оцінювання	Групи	Середній коефіцієнт навченості		Приріст
		Передекспериментальний зріз	Післяекспериментальний зріз	
Соціолінгвістична обізнаність	ЕГ-1	0,24	0,96	0,72
	ЕГ-2	0,26	0,9	0,62
Точність розуміння	ЕГ-1	0,71	0,88	0,17
	ЕГ-2	0,7	0,78	0,08
Повнота розуміння	ЕГ-1	0,54	0,86	0,32
	ЕГ-2	0,54	0,75	0,21
Глибина розуміння	ЕГ-1	0,54	0,84	0,3
	ЕГ-2	0,56	0,73	0,17
Загальний показник	ЕГ-1	0,53	0,87	0,34
	ЕГ-2	0,54	0,77	0,23

1) оскільки середній показник рівня сформованості досліджуваної компетенції за чотирма критеріями в обох експериментальних групах перевищив середній коефіцієнт навченості 0,7 за В.П.Беспальком, то запропоновану методику навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови слід вважати ефективною; 2) зважаючи на той факт, що приріст за чотирма критеріями та загальний приріст в ЕГ-1 є вищим, ніж в ЕГ-2 (ЕГ-1 – 0,34, ЕГ-2 – 0,23), більш ефективним слід вважати перший варіант моделі відповідного навчання, в якому введення національних варіантів вимови

англійської мови відбувається із дотриманням такої послідовності: американський ~ британський ~ австралійський.

Достовірність й об'єктивність емпіричних даних було доведено за допомогою багатофункціонального статистичного критерію ϕ^* – кутового перетворення Фішера, який призначений для зіставлення двох вибірок за частотою ефекту, що цікавить дослідника [5, с. 158]. Більшу ефективність першого варіанту моделі можна пояснити обізнаністю студентів з лінгвістичними особливостями загальноамериканської вимовної норми, а також досвідом аудіювання мовлення носіїв переважно американського національного варіанта вимови англійської мови.

Відтак, експериментально перевірена методика навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови може бути рекомендована до впровадження в мовних ВНЗ, що готують майбутніх учителів англійської мови. Перспективу подальших наукових розвідок у цьому напрямку ми вбачаємо в укладанні методичних рекомендацій щодо організації та проведення відповідного навчання.

Мацнева О.А. Экспериментальная проверка эффективности методики обучения будущих учителей аудированию английской речи с национальными и региональными типами произношения.

Статью посвящено описанию эксперимента, проведенного с целью проверки эффективности предложенной методики обучения будущих учителей аудированию английской речи с национальными и региональными типами произношения. Приводятся полученные данные и анализируются результаты экспериментального исследования.

Ключевые слова: предэкспериментальный срез, экспериментальное обучение, послеэкспериментальный срез.

O. Matsneva. The Listening Comprehension Methodology Effectiveness Experimental Verification.

The experiment, performed to verify the future EFL teachers listening comprehension methodology effectiveness, is described in the article. The received data are presented and the experimental research results are analysed.

Keywords: pre-experimental test, piloting, post-experimental test.

Література

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.
2. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. – Владимир: Изд-во Владимирского пед. ин-та, 1980. – 104 с.
3. Мацнева О.А. Комп'ютерні технології в організації навчання майбутніх учителів аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2008. – Вип. 4. – С. 202-209.
4. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авторів: С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей (керівники). – Вінниця: Нова книга, 2001. – 246 с.
5. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии. – СПб.: Речь, 2003. – 350 с.
6. Штульман Э.А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам. – Воронеж: Изд-во Воронежского университета, 1971. – 143 с.